

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő, Kis-Csapó-utca 373. sz.</p>
--	---	--

A magyar ref. egyház és a politika.

A magyar ref. egyháznak saját jól értett természeténél fogva egyenes feladata, a magyar nyelvű ref. hivek vallásos-erkölcsi életét és szellemi felvilágosodását minden rendelkezésére álló eszközökkel megszűnés nélkül ápolni és fejleszteni az evangélium örök érvényű tanai alapján, szem előtt tartván az idvezítő ama nagy jelentőségű nyilatkozatát: „az én országom nem e világból való.” Az egyház e feladata épen azért kiválóan idealis természetű, örök célokra, tökéletességre törekvő. — Mint ilyen jelenik meg a nagyobb társadalom, a haza körében. Az igazság, szabadság és szeretet eszméit hirdeti ott égi tisztaságban és fenségben, érdek és megalkuvás nélkül; mint ez eszmék harciosa lobogtatja zászlóját magasan. Eszméit mint a tökéletesség képeit tartja a világ elé, hogy örök mozgásban és tevékenységben törjön elébb és elébb; így működik közre mint szellemi munkatárs a sokat óhajtott nemzeti reformok elérésére. Nem zárkózik el tehát az egyház a világtól, s különösen a nemzeti törekvésektől. Sőt azoknak az erkölcsiség és jogrend alapján legbuzgóbb és legnemesebb gyámolítója.

Magyarországban a reformált egyház mint par excellence, magyar egyház a reformatio első hajnalától kezdve a magyar nemzeti ügynek ép oly bátor és buzgó szószólója volt, mint a mily lelkesedéssel hirdette a megtisztított evangéliomi tudományt, s ez által tisztította, nemesítette az erkölcsöket; bár legközvetlenebbül saját fenállása s intensiv ereje fejlesztése szempontjából alsó és felső, elemi és tudományos iskolákat állított s ezek által a műveltséget és ismereteket addig alig ismert széles körben elterjesztette s a hazafiak szellemi niveauját magasba emelte, termékeny irodalmi munkásság által drága anyanyelvünket ápolta, fejlesztette, tökéletesítette, a keresztyénség öröklő elve szerint a lelkiismereti szabadságot hirdetve, a polgári szabadság szeretetét élesztette.

Valóban a keresztyénségnek, s illetőleg a magyar ev. ref. egyháznak is életelvévé, második természetévé lön

a szabadság, a független önkormányzás egyházi terén, s tagjainak mint polgároknak, mint magyar honfiaknak, az alkotmányos szabadság rendithetlen szeretete. Nem is lehetett másképp, mert a mely elveket igazokul fogad el az ember egyházában, igazakul tartja azokat az állami élet körében is. A ki az autonomia hive lön amott, nem lehetett barátja a jogcsonkitásnak és erőszakoskodásnak emitt. Az alkotmányelleni reactio korában pedig a protestáns egyház s a haza ügye teljesen összeforrott annyira, hogy mig más vallásu honfiak hazájuk politikai sérelmei miatt jajdultak fel, a magyar protestáns ember szive egyszerre két sebtől is vérzett; neki nemcsak hazájának, de egyszersmind egyházának jogai és szabadsága megraboltatása felett is kellett keseregnie, mindkettőért sorompóba kellett állania. A hatalom ugyis tekintette a protestánsokat, mint vallásos meggyőződésöknél fogva rebelliseket, s még a tisztán alkotmány sérelmek által felidézett mozgalmak vádjával is őket terhelte, s mint ilyeneket üldözte p. o. 1-ső Leopold idejében. Századokon át valóban majdnem folytonos volt a magyar protestánsok üldözése. A folytonos üldözés pedig igen természetesen folytonos védelemre vagy épen harcra kényszerítette a protestánsokat. S mi lett ennek eredménye? Csaknem kiirthatatlan ellenszenv a hatalom irányában. A magyar protestáns született oppositio volt. Szinte büszkeségünk volt a kormány nyal szemben ellenzéket képezni. A ki közülünk a kormányt támogatta, attól kitüntetés, czimeket fogadott el, azt, ha a legjobb magyar, ha a leghiresebb egyháztag volt is, bizonyos idegenkedéssel fogadtuk. Egyházi férfiak csak e század közepén nyertek és fogadtak el czimeket; de egyházunk, jeleseit kitüntetésének örülni nem tudott; sőt azt gyanuval fogadta s bizalma megingott a kitüntetés iránt. Tulságba mentünk, de tulságunk jó részt menthető volt, — a sok méltatlanság szivünk mélyéig elkeserített bennünket; a mélyen megbántott sziv pedig nem tud hamar feledni, a felzaklatott vér — csak sokára csillapodik le.

A figyelmes és elfogulatlan szemlélő bevallhatja, hogy e folytonos küzdés, a gyakran önlétünkért való harc egyháziasságunknak sokat, nagyon sokat ártott. Egyházunk

kelleténél többet fecsérelvén erejét, külső védekezésben bizonyos harcziás jelleget öltött magára, és tisztán benső missióját feledni volt kénytelen, benső fejlődésére és megújulására elegendő időt és erőt nem áldozhatott. A politizálás e tekintetben tehát káros és a mint látjuk, maig is eltörölhetetlen nyomokat hagyott maga után. Azt is tapasztaltuk a közel múltban, hogy kivált a protestáns előkelőség egy része csak akkor érdeklődött az egyházi ügyek iránt, midőn az egyházat politikai céljaira használhatta fel eszközül, midőn az egyházi tanácsstermek zöld asztalától a politikai hatalom székeig juthatott fel. Jobbra fordulván az idő a politikában, e szinlelt kegyesek az egyház csendes, de őt igazán megillető, munka körében nem találják magokat otthon.

Menjenek. Isten velök! Az egyház nem veszít eltávolításukkal. Nem voltak szívökkel az egyházban, az egyház szive sem vérzik utánuk.

Az egyház az államban élén, ennek helyzete iránt közönyös nem lehet, sőt összes szellemi és erkölcsi erejével támogatja az államot, a hazát. A magyar ref. egyház, melynek két millió hive magyar szivben s nyelvben, a vallás szent és örök eszmével legyen a magyar társadalom éltető és lelkesítő anyaga, szellemével s nép- és felsőbb iskoláival a felvilágosodás fáklyavivője, a magyar nyelv és cultura fáradhatlan terjesztője, szabadság szeretetével legyen a polgári szabadságnak éllesztője. A magyar haza és a magyar ref. egyház nem ellenségek, de valódi érdekszövetségesek, érdekeik közösek s általában ugyanazonosak. Azok, kik a jelent összezavarják a letűnt századok viharos napjaival, úgy tűnnek fel előttem, mint sirból felszálló lelkek. Szivemből megsajnálom őket, mert elképzelem, hogy mily kínos lehet lelköknek, midőn sötétben járnak s az igazságot erőszakkal eldobják magoktól, midőn látván nem látnak és hallván nem hallanak. — De az egyén iránti szánó részvétem eltörpül egyházam iránt lelkemben lángoló szent lelkesedésemmel szemben. Azok, kik tanácsstermeinket politikai küzdterekké szeretnék átváltoztatni, kik politikai jelszókkal igyekeznek magok iránt figyelmet kelteni, vétenek azok komolysága, méltósága és tisztessége ellen; harcokat provokálva, a párt politikát beerőszakolják közénk s akadályozzák a benső békét; a legjobb erőket elvonják az építés dicső és áldásos munkájától, elidegenítik az oltártól, melynek mindig hű papjai voltak. S mily sors vár egyházunkra, ha ez sokáig így tart? Azon kezek, melyek közös, áldásos munkára hivatvák, egymás ellen aknaműveket állítanak fel vagy egymást, a legmagasztosb érdekek szövetséges társait fogják tépni; a szenvedély és bosszu vihara fogja tépni egyházunk koronáját, s kiket kül ellenség nem fenyeget, pusztítjuk idebenn egymást, a sok rom, melyet talán eddig is a könnyelműség vagy kedvezőtlen viszonyok egyházunk

épületén támasztottak, nem hogy kiépítették, de sőt megnagyobbodnak.

Mi mindnyájan választott nemzetség, királyi papság és szent nép vagyunk, legalább tartozunk lenni; egyház szolgálja és a világi ur a krisztusi nagy elvek terjesztésében legyenek elválhatlan munkatársak, az egyházi téren serénykedve ne nézzenek másra, csak azon egyre, a ki fő, a Krisztusra!

Elmult sötét korszakok rémeivel ne ijesszük egymást; öncsalódásunkat és visioinkat ne erőszakoljuk másokra. Munkálkodjunk és imádkozzunk Jézusunkat követve, békében és szeretetben. Munkálkodjunk, mert az a rászra való gabona sok. És midőn közös, szent célú munkára, Isten országa építésére készülünk, emlékezzünk meg mindannyian, Isten ama szavaira, melyeket a felé közelgő Mózesnek szóla a csipkebokorból: „Ne jöjj ide közel, old le a te sarudat lábaidról, mert a föld, melyen állasz, Szent föld.“

W.

A nazarénismus kérdéséhez.

A „Debr. Prot. Lap“ 1885. évi 16. számában Madarász Imre ur „egy kicsinyke gyógyszer egy nagy betegségre“ czim alatt foglalkozik a nazarénismussal. Én is érdeklődöm e tárgy iránt, mivel öt év óta figyelemmel kísérem minden mozgalmait. Ez idő alatt sok olyan dolog jutott tudomásomra — és sok oly eszme fordult meg agyamban, a mit szerettem volna szellőztetni; de ez mind eddig haladt, — maradt. Most azonban a fent említett cikk arra késztet, hogy elmondjam én is azt, a mire régen készülök.

Már tanuló koromban tanulmányoztam a nazarénusok tanait, sőt felolvasást is tarték rólok a hittanszaki önképző körben. E felolvasásomban a nazarénismus keletkezésére vonatkozólag Szöllősy Antal ur nézetét fogadtam el. Ő ugyanis a „Figyelmező“-ben értekező a nazarénismusról, Schweizba teszi e mirigy keletkezését, de nem határozza meg pontosan annak kiindulási helyét, a melynek azóta hihetőleg nyomára jöttem. Van ugyanis Krischónában — Bazel mellett — egy missiói intézet, hol missionárusokat és kolporteuröket képeznek; innen került Edinburgba — ott létem alkalmával — egy cseh atyafi, ki épen azon elveket vallá, mint a mi nazarénusaink, sőt beszélgetésünk közben emlité, hogy Magyarországon is vannak tanuló társai, kikkel akkor is levelezésben állott, de már azt semmiképen sem tudtam belőle kivenni, hogy e magyarországi emberek, hol vannak alkalmazva, vagy minő foglalkozásuak. Ha már most a Szöllősy ur nézetét összevetem az általam tapasztaltakkal; úgy hiszem nem tévedek azon állítás kinyilvánításában, hogy a nazarénismus a krischónai intézetből kikerült biblia árulók útján jött hazánkba. Ha ez állítás ellen azt veti valaki, hogy a Szöllősy ur által említett Hencsei és Kropacsek (első nazarénus próféták hazánkban) nem biblia árusok voltak, erre csak azt felelhetem, hogy az általam említett atyafi is mesterember volt találkozásunk előtt.

Sokféle módot megkísértettek már a nazarénismus

terjedésének meggátolására. Van ezek közt egy, a melylyel soha sem tudtam megbarátkozni, — és ez az eltolonczoltatás, melyben — bármiképen védelmezze is valaki — én legalább mindig az egyéni és vélemény-szabadság korlátozását látom, a mitől pedig mindig irtóztam. Igaz, hogy a nazarénus próféták közül igen sokat nem meggyőződés, hanem önhaszonkeresés vezet, de ki láthat az ő szivökbe, vagy ki mondhatja meg, hogy nem meggyőződésből követik az általok hirdetett tanokat? Bizony senki . . . Épen azért, mivel tisztelen mindenki hitét és meggyőződését; soha sem fordulnék a világi hatósághoz a nazarénismus terjesztőinek eltolonczoltatása végett, mert azt tartom Gamáliellel, hogy „ha emberektől van e dolog, semmivé leszen; ha pedig Istentől van, az emberek fel nem bonthatják.“ (Csel. V. 38, 39.) Sokkal inkább helyeslem és célhoz vezetőbbnek tartom azon eljárást, melyet Garzó ur Gyomán és Varga Lajos barátom Földesen követtek, kik a nazarénismus terjedésének az evangyéliom tanításával állottak elé és vetettek gátat. Ez eljárást tartom a nazarénismus terjedését gátló — általam eddig ismert eszközök közt első, — legnemesebb fegyvernek és valódi keresztyéni eljárásnak.

Madarász Imre ur azonban, azt ajánlja a nazarénismus ellen, hogy a bibliát csak püspöki engedélylyel ellátott egyének árulhassák. Nem akarom e javaslatot bírálgni, csak azt kérem: engedtessek meg nekem e tárgyra vonatkozó nézetem elmondása.

A biblia kétségtelenül kétélű fegyver a nép kezében, de még sem kötném annak árusítását püspöki engedélyhez, mert ez által könnyen olyan színben tüntethetők fel magunkat, külföldi hitrokonaink előtt, mintha a biblia terjesztését gátolni, illetőleg nehezíteni akarnánk; és még ez indítvány keresztülvitele által sem érnék el a kívánt eredményt, mert az a biblia árus egy kis kegyes csalással könnyen megszerezheti a püspöki engedélyt, bármily szigorú vizsgának veti is alá a püspök. Épen azért nem a biblia árusokra, hanem a biblia magyarázására fektetném a főszulyt és a zsinati törvények értelmében, főként pedig hivatalosom érzetében magyaráznám a bibliát még akkor is, ha „üres falaknak kellene beszélnem.“ Ez azonban aligha következnék be, mert rövid működésem alatt is azt tapasztaltam, hogy a biblia iránt igen nagy érdeklődéssel viseltetik a mi népünk. Ezt bizonyítja legalább azon körülmény, hogy a hétköznapi bibliamagyarázatokra csaknem annyian jelennek meg, mint a vasárnap reggeli istentiszteletre. De meg azért is kell nálunk a bibliamagyarázatra főszulyt fektetni, mert a mi népünk nincs olyan helyzetben, mint pl. a skót, hogy néhány fillérért helyes bibliamagyarázatokat szerezhessen, és a hol nem érti a szent irást, annak utmutatását kövesse.

Van azonban egy másik, — miniszteri rendeleten alapuló módszer, mely szinte sikeresnek bizonyult a nazarénismus meggátolására. Azt mondja ugyanis Madarász Imre ur fenthivatolt cikkében, hogy a ref. lelkész köteles az egyházból kitért nazarénusokra vonatkozó anyakönyvi adatokat nyilvántartás végett bevezetni. Igen, . . . köteles ezt tenni az 1869. jul. 30-án 8432. sz. a. kelt min. rendelet értelmében, melyet — az 1869. augusztusi gyűlés jegyzőkönyvének 243. számából láthatólag — egyházkerületünk nem fogadott ugyan el; de a mit egy újabb 1875. jan. 13-án 563. sz. a. kelt miniszteri rendelet (lásd Tóth S. „Kivonatos

gyűjtemény“ 172 lap. Vécsey „a lelkészeket érintő törv. és rendeletek“ 65 l.) ismét köteleességünké tett. Azonban a Madarász ur figyelmét talán kikerülte a miniszteri rendelet azon része, melyből nemcsak az tűnik ki, hogy tartozunk a nazarénusokra vonatkozó adatokat bevezetni; hanem az is, hogy az egyházból kitért nazarénusok csakugy tartoznak az egyházi terheket viselni, mintha egyházkhoz tartoznának. És ebben van a nazarénismus terjedésének másodikk ellenszere, mert — a mint legalább a rólok olvasott tudósításokból kivettem — az egyházi adó (nem szeretem e kifejezést, azért csak kényszerűségből használom) nem fizetése által toborzanak legtöbb hívót. Ha tehát azt látja a lekipásztor, hogy a bibliamagyarázása és az ő felvilágosítása nem használ az elámitott hiveknek: lépjen fel szigoruan és a fent hivatolt miniszteri rendelet értelmében — ha kell, törvényhatósági uton is — hajtassa be tőlök egyházi járandóságait; megszűnik akkor a nazarénismus önmagától, a mint megszűnt az pl. Turkeviben. Ott ugyanis — a mint Végh Sándor ur egy alkalommal említé, — régebben több nazarénus volt, de az ő atyja csak úgy beszédette tőlök egyházi járandóságait, mintha az egyház tagjai lettek volna, — és most tudtommal csak egy nazarénus van, de ez is hihetőleg azért vallotta magát annak, mivel így akart megszabadulni felszaporodott hátralékainak megfizetésétől.

A kinek tehát módjában van, próbálja meg ez eljárást, ha pedig valaki jobbat tud: kövesse azt.

Tereh Gyula,
t.-földvári segéd-lelkész.

A kátésok.

Az aligmult időben divat volt hazánkban, különösen a reformátusokat kátésoknak nevezni. Még tekintélyesebb református férfiak is elragadtatni engedték magukat arra, hogy a kátésok nevet gunyosan alkalmazták az evangyéliomi helvét hitvallásuakra.

És e gunyos elnevezés azért lett, mert mi egyházunknak a helvét hitvallásra épített hit- és erkölcsstanát kátéinkban kérdésekben és feleletekben röviden, lehető érthetően megírtuk s népiskoláinkban a növendékekkel megtanultattuk. Becsepegtetve így a gyermeki szivbe, s bevésve emlékezetébe hit- és erkölcsstanunk alapvonásait, azt értük el általa, hogy együtt nőtt a gyermeki lélekkel, s az így vetett alapot lelkészeink vasárnapi és ünnepi egyházi beszédekben folyton szélesítve és bővítve, református népünk a maga vallását értő és tudó, felsőbbjeit tisztelő, vallásáért, hitéért vagyont és életet szívesen áldozó vallásos, erkölcsös, értelmes és becsületes nép lett.

A gunyolódók szavára hallgatva, midőn az újabb időben szokott vallástanítási módszerünkkel nagyrészen szakítottunk, s népiskoláinkban inkább másra mint a vallástanításra irányoztuk figyelmünket: fordult a koczka, s többé nem mi reformátusok vagyunk a kátésok, hanem a római egyház.

Látva ugyanis a római egyház az újabb időben, hogy népét neki is nevelni és népiskoláira gondot kell fordítania, fegyverünket, melylyel majdnem negyedfél századon át hásszonnal küzdöttünk és a melyet most magunktól elhajítottunk, fölvette és a maga javára ügyesen kezdi forgatni ellenünk.

Olvassa el bárki a római egyháznak elemi, közép és nagyobb egri katechismusait és helyt ad állításomnak. E kátékban oly érthetőn, világosan és meggyőzőleg fogalmazta és tette le kérdésekben és feleletekben a római egyház a maga hitágazatait és erkölcsi elveit, hogy ha csak az elemi katechismust tanulják is meg népiskolai növendékei, nem lesz eset, kivéven talán házasságköthetés miatt, hogy azok felénk hajoljanak. Módszere gyűrűzetes, úgy hogy a közép és nagyobb katechismusok az eleminek csak kibővítései, s az a cél, hogy aki csak az elemi katechismust tanulta is meg, a római egyház összes hitágazatait és erkölcsi elveit értse és tudja s hozzájuk hív legyen, teljesen el van érve. E káté rendszerével félelmesebb, mint valaha reánk nézve a római egyház.

Egy más körülmény is nyilván mutatja, hogy nem mi reformátusok vagyunk hazánkban a kátésok, hanem a római egyház. A helvét és német reformátorok láthatatlannak, a Jézus Krisztusban igazán hívők seregének állították ugyan az egyházat: de belátva azt, hogy külső egyházra szükség van és hogy közhit nélkül külső egyház nincsen és nem lehet, gondoskodtak hitvallásról. A helvét reformátorok tekintélynek a vallásban egyedül a szentírás kanonikus könyveit ismervén el, s a római egyház visszaéléseit mint teremtményimádást fogván fel, főelvül az istennek egyedül idvezítő kegyelmét s a vallásból minden teremtményimádás kirekesztését tették. A helvét hitvallás lett a szikla, mely körül leverődött, lett a zászló, mely alá gyülekezett szabad meggyőződésből a nép, s megalakult és létrejött a világtörténelemben az evangyéliumi reformált egyház.

A római egyház látva, hogy az evangyéliumi szellem a helvét és ágostai hitvallások alapján létrejött külső egyházakban testet, hazát talált, s tényező leend a világtörténelemben, a tridentinai zsinaton (1545—1563.) véghez vitte magán azt a reformációt, melyet fenmaradhatása tekintetéből magán véghez vinni szükségesnek látott. E zsinaton a hagyomány tekintélyéről, a szentírás magyarázata és használatáról, a megigazulásról, a sákramentumok száma és erejéről, a miséről, a papi felszentelésről és a házasságról úgy fogalmazta tudományát, hogy az evangyéliumi egyház tudományával ellenkezett, és mivel a másképp értőkre minden dogmájánál átkot mond: a két evangyéliumi egyházzal egyesülését lehetetlenné tette. A római és evangyéliumi egyház így egymással ellentétben szívósan ragaszkodott hitvallásához, ezen épült hit- és erkölcstudományához, s váltanait mindegyik körömszakadtáig védelmezte. A római egyház szívósan és erőteljesebben, mint bármikor ragaszkodik ma is tridentinai hitvallásához, és nem mi reformátusok vagyunk a kátésok, hanem a római egyház. Eszes és tudós egyházi férfiak egy és ugyanazon lélektől vezérelve, tudományos apparátusokat egyházuk váltanai igazolására használják fel, áthatva azon tudattól, hogy a külső egyház mint közhiten épül, úgy egyedül közhiten, a hitvalláson állhat fenn és megalapítva azon hittől, hogy végre is a hozzá szívós ragaszkodással a római vallás diadalmaskodik, és egy időben a római külső egyház magába ölelende az egész emberiséget. Merész, világra kiható eszme, s nem csodálkozhatunk, ha a kalocsai biboros érsek nyilvánosan szót emelt a jézsuiták mellett, a pápának semmi eszköztől vissza nem rettenő azon katonái mellett, akiket országos törvényeink hazánkba kitiltottak, és a többi tudós főpapok s maga a hercegprímás is erőt fe-

szítenek annak bemutatására, hogy a római az egyedül idvezítő igaz egyház.

És mi reformátusok mit cselekszünk szemben e félelmes ellenséggel? Dicsérve, magasztalva hirdetjük mint legfőbb dogmát, azt a szeretetet, mely elenyésztet minden felekezeti különbséget akkor, mikor a római egyház fentartja az átkot, melyet minden dogmájánál a másképp értőkre kimondott; elrongyolt zászlónak tartjuk helvét hitvallásunkat, s orthodoxnak gunyoljuk, a ki mellette szót bátorodik emelni akkor, mikor a római egyház a maga hitvallását katechismusával bevési és becsepegteti népiskolai növendékeinek elméjébe és szívébe; szabadságot veszünk magunknak hitvallásunk szellemével ellenkező tanokat predikálni, mint a pápai református lelkész ur, a ki nagypénteki egyházi beszédében azzal traktálta református hallgatóit, hogy a Jézust közönséges communistává alacsonyította, adván szájába communista tanokat, melyekért azután mint igazságokért, mivel egyet is közülök vissza nem huzott, vértanui halált szenvedett. Ilyen cselekedetünkkel nem hártjuk el a veszélyt, melylyel a római egyház bennünket fenyeget.

Ha azt akarjuk, hogy reformált egyházunk a római mellett egyház maradjon: nekünk újra kátésoknak kell lennünk. A csalhatatlan pápai tekintélynek ellenébe kell állítanunk a szentírás kanonikus könyveinek tekintélyét; egyházunknak a zsinati törvények által létrehozott külső egységét belső egységgel kell megerősítenünk; a tridentinai hitvallás ellenében meg kell állapítanunk hitvallásunkat, s közmegállapodással feltett hitünket szívvel és lélekkel védenünk, predikálnunk, pozitív hitnek bibliai pozitív hitet, emberi tekintélynek isteni tekintélyt, vallástudományunk észt és szívet kielégítő bibliai vallástudományt ellenébe vetnünk és ezt tanítanunk. Így és csak így tarthatjuk fenn ref. egyházunkat, így biztosítunk neki állandó létet a minket elnyelésel fenyegető római egyház mellett.

Távol legyen tőlem, hogy a hitvallással evangyéliumi szabadságunkat a hitben megrövidíteni akarnám. Nem ismeretlen előttem, hogy az evangyéliumi egyház a szellem és egyéni szabadság keresztyénsége, ismerem Pál apostol ez intését: „a szabadságban, melylyel minket a Krisztus megszabadított, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgálatnak igájával (Gal. 5: 1).“ Alá is rendelte hitvallását ref. egyházunk a szentírásnak, megőrizvén azon ev. szabadságát a hitben, hogy hitvallását, ha a szentírásból jobbról győződik meg, változtathatja, s orthodoxiája ezért haladó orthodoxia. De azt meg nem engedte soha és önlelete veszélyeztetése nélkül nem is engedheti meg, hogy bárki az egyházban a hitvallástól eltérő, vagy éppen annak szellemével ellenkező tanokat predikáljon. Egyházi törvényeinkben „az ev. szerinti ref. magyarországi ker. egyház az, mely országos törvényeinkben helv. hitvallásu evangélikusnak nevezetik (1. §),“ és az egyházkerületi közgyűlés tartozik „gondosan őrködni az ev. tan tisztasága felett, hogy az a gyülekezetekben, az egyházi szószékeken s az iskolákban hiven, egyházunk hitelvei szerint és szellemében hirdettesék és taníttassék (53. §. a)“ és az esperes urak „gondoskodása körébe tartozik, hogy minden gyülekezetben egyházunk hitelvei hiven megtartassanak (131. §).“

Ha azért bárkinek egyházunkban kifogása van a helv. hitvallás vagy annak némely hittételei ellen: szabadságában áll kezdeményezni, hogy egyházunk tudós férfiai vegyék

vizsgálat alá a helvét hitvallást és egyengessék az utat, hogy második egyetemes zsinatunk a szentírásból ref. egyházunk közhitét megállapítsa és külső egységünket a belső egyesítés által állandóvá és maradandóvá tegye. Addig pedig, míg ez megtörténik, az egyházi szószékeken, a theologiai katedrákon és a népiskolákban tanítsuk az ev. keresztyén vallást a helv. hitvallás szellemében, hogy legyünk egy szív és egy lélek, és az éh oroszlan bennünket el ne nyeljen.
Pápa, ápril 10. 1885.

Kiss János,
hittanár.

Schwarz Károly.

Lapunk 15. száma röviden közlé a „Különfélék“ rovatában, Schwarz Károly halálát s eltemetetését, illetőleg megégetését. A német protestáns egylet sokat vesztett e kitűnő vezérférjában. Az egylet állandó bizottságának elnöke Schroeder, dicsérve mondja, hogy „a meghaltban a német ev. egyház egyik legkitűnőbb szószólóját s kartársai legjelesebb képviselőjét vesztették el, ki szerető jó szívvél s evangyéliomi szellemben működött.“ A megégetés — a herczegség lelkészeinek jelenlétében és szertartásos ténykedése mellett történt f. é. márczius hó 28-án Gothában. Kérdés, hogy vajjon a német ev. egyház vezérférjai, a keresztyén egyházi szokások és szertartások eme vigyázói és őrállói, osztják-e a Schroeder ur dicséretét, melylyel az elhunytat illeti, ki végakaratóval ama szokásokkal és szertartásokkal ellentétbe helyezte magát.

Schwarz Károly, Wieck-ben (Rügen) született 1812-ben, mint a helybeli s irodalmilag is ösmert Schwarz lelkész fia. A speculativ irányu Hegel mellett Schleiermacher gyakorolt reá már ifju korában nagy vonzerőt. Egymásután látogatta a hallei, bonni, berlini és greifswaldi egyetemeket, hol 1837-ben egyleti összeköttetései miatt börtönbüntetést is szenvedett. Theologiai vizsgáját Greifswaldban állotta ki 1841-ben, s további működési tere Halle és Gotha valának. Halléban 1842-ben magántanári vizsgát tett, s a szabadirányu korszellemnek megfelelő felolvasásai iránt élénk érdeklődést tudott kelteni. Majd eljött reá a megpróbáltatás éve — az 1845-dik év, — a mikor Eichhorn minisztériuma által fölfüggesztetett hivatalától, s azon föltétel szabatott elébe, hogy előadásainak theologiai alapelveit mutassa ki s igazolja valamely kiadandó művében. Ekkor írta s adta ki „Ueber das Wesen der Religion“ című művét, mely vissza segíté őt a tanári székbe.

Az 1848-dik évben beválasztatott a frankfurti parlamentbe, majd az uralomra jutott szabadelvü kormány kedvezése folytán, rendkívüli tanár lett Halléban. Itt s ez időben tartott előadásaiából nőtte ki magát újabb műve, mely „Zur Geschichte der neueren Theologie“ címet visel, s legjobb irodalmi művének tartatik, bár elfogult pártszellem s regényes színezet miatt, a történetíróra nézve e műve sem szolgálhat forrásul. A viharos idők elragadozák az ő tantermének hallgatóit is, azonban kárpótlásul 1856-ban, a herczeg előtt tartott próbaszónoklat után, Gothába hivatott udvari lelkészül, hol is 1858-ban főudvari lelkész, 1876-ban pedig general superintendens lett.

A Schwarz neve — a mint a „Nat. Ztg“ megjegyzi,

magára Gothára nézve egy darab történelem; de hogy e név az egyházi életre nézve üdvhozó-e, az már más kérdés. Mint egyházkormányzót aggályok kísérték működésében, „Gotha“ — a mint a magdeburgi lap nekrolog-írója megjegyzi, — „kétségenkívül a general superintendens közbenjárására kapott hullahamvasztó kemenczét.“ El kell azonban ismerni, hogy „Predigten aus der Gegenwart“ című nyolcz kötetes művében több positiv vallásos tartalom van, mint a mennyit a szabad protestantismus egyik képviselőjétől a szószékről várhatnánk. Egyik gothai politikai lap, dicsérettel emeli ki hitét, melylyel a lélek halhatatlanságához szilárdul ragaszkodott. Egyébként predikációiból a keresztyén üdvigazsággal való szorosabb összeköttetését is igazolni lehet.

Élete utolsó éveit, nehéz szenvedés komoritá el. Három évvel ezelőtt kénytelen volt föláldozni egyik lábát; a műtét sikerült ugyan s a lábától megfosztott beteg jobban érzé magát, de csakhamar megújultak szenvedései, s a lelkileg még ép s erős férju meghalt f. é. márczius 25-én.

t

A Tiszántuli Egyházkerület közgyűlése.

(Folytatás.)

A debreczeni főiskolának az 1877-ik évben teljesen befejezett építési ügye jelentékenyen foglalkoztatta az egyházkerület figyelmét. Ugyanis ezen építkezés igen nagy összegbe került és még most is jelentékeny mennyiségű az adósság, mely az új építetű pénztárt terheli. — Az egyházkerületi levéltárnoki kimutatás szerint, kezdetben 1868-ban 160,000 frtról volt szó, hogy annyi fog majd szükségeltetni az építkezésre. Midőn azonban hozzá fognak az építés nagy munkájához, már 219,458 frt 45 kr-ra megy a tervezet szerint a szükséglenő költség, midőn pedig az építés befejeztetett 1875. máj. 1-én készített kimutatás szerint:

tégla szállításért	9973 frt 54 kr
tégláért	25,961 „ 90 „
vállalkozóknak	119,965 „ 35 „
pesti kőfaragónak	23,000 „ — „
faragott kövek leszállításáért	2193 „ 31 „
„ „ beszállításáért	701 „ 53 „
oltatlan mészéért	24,255 „ 74 „
vassinekért	28,677 „ 7 „
pala fedőnek	8399 „ — „
fenyőfa anyagokért	24,894 „ 34 „
debreczeni kőfaragónak	2455 „ 48 „

összesen 270,477 frt 26 kr.

Ezekon kívül jelentékeny kiadások voltak még a belső felszerelésekre, vaskályhákra, építkezésnél közreműködött egyének tiszteletdíjaira, úgyhogy tisztán az építkezés került 292,545 frt 9 krban, vagyha a felvett magán kölcsön megtérítését is hozzá vesszük, 300,545 frt 9 krban. — Az új építetű pénztárnak kiadásai voltak még ezen építkezési költségeken kívül:

Kamatokra, melyeket 1870—1884. évig bezárólag a főiskolai egyes alapoktól felkölcsönzött összegek után fizetett

64,980 frt 99 kr.

A bécsi osztrák földhitelinézettől felvett nagy kölcsön törlesztésére felkültetett 1884-ig

157,054 „ 74 „

Bevétele pedig volt az új épített
pénztárnak:

A tiszántuli egyházkerület egyházme- gyéiből és egyesektől	119,827	frt	35	kr	
Más egyházkerületekből	1915	"	20	"	
Államsegélyből	127,103	"	75	"	
Kamatokból	9136	"	—	"	
Nagykölcsonból (bécsi földhitelint.)	106,340	"	—	"	
Rendkívüli bevételekből (sorsjegy.)	35,707	"	1	"	
Anyagok eladásából	3698	"	7	"	
Magánkölcsonból	8000	"	—	"	
	összesen	411,727	frt	38	kr.

Ezen bevételből azt a nagy kiadást csak úgy volt képes az épített pénztár fedezni, hogy más alapoktól vett fel kölcsönt és 104,547 frttal jelenleg is tartozik, az ezen felüli kiadást részint a tőke pénztár, részint a régi épített pénztár fedezvén. — Ezen adósságtörlesztésére határozta az egyházkerület, hogy a nagy kölcsönnek még fenlevő 4 rótája letörlesztése után: ezen adósság törlesztésére használtassék fel az évi 8000 frt államsegély és a közpénztárból legalább 2000 frt; továbbá ezen adósságok után az egyes alapoknak 4 és $\frac{1}{2}\%$ kamat fizetessék, nem pedig mint eddig 6%. Továbbá felkérte a gazdasági tanács, hogy az épített pénztár bevételeiről és kiadásairól — amennyiben eddig nem volt, rendszeres számadás készítésére nézve intézkedjék.

A főiskolai pénztár kezelésére nézve ajánlatba hozott módozat, előkészítés végett a gazd. tanácshoz tétetett át.

Örömmel értesült az egyházkerületi gyűlés az a p a f i alapítvány ügyében folyt per végleges beszűntetéséről és arról, hogy a jelen évtől kezdve ezen czimen 4000 frt adatik, a magyar kir. kincstár részéről, a debreczeni főiskolának nevelési célokra. — A közgyűlés a miniszterelnöknek, a pénzügyminiszternek, a törvényhozás mindkét házában elismerését nyilváníttja az ügy lebonyolítása körül tapasztalt nemes jóakaratkért. — Hogy ezen 4000 frt miként használtassék fel, a főiskolai tanárkarok véleményének meghallgatása után, javaslat előterjesztésre, a gazdasági tanács kérésére fel.

Elek Lajos gymn. tanár azon alapon, mert már 8 éve dicséretes buzgósággal és szakértelemmel végzi a debreczeni főiskolában tanári teendőit, de meg legnagyobb részben vallástani foglalkozik, — nem köteleztetik a tanári oklevél megszerzésére.

Az anyakönyvtárral kapcsolatban felállítandó nyilvános olvasó terem ügyében, mely után már annyi éven keresztül vágyakozunk, — a gazdasági tanács biztatott meg a teendőkké. — Ezen nyilvános olvasó terem berendezése első szükség jelenleg a debreczeni főiskolánál; e nélkül majd nem holt tőke, főleg az ifjuságra nézve az anyakönyvtárban rejlő kincs halmaza. — A duplumok czimei kinyomatni határozattak, a könyvtárra felügyelő bizottság hatalmaztatván fel azok értékesítése tárgyában intézkedni.

M.-Szigeti főgymnasium részére a vallás- és közoktatási miniszter 2000 frt rendkívüli segélyt küldött. Ezt az egyházkerület tudomásul vette, egyszersmind elhatározta felkérni a konventi elnökséget, hogy mihelyt a konvent feliratára a minisztertől az államsegély tárgyában a válasz leérkezik, a konventet rendkívüli hívja össze, hogy ezen

rendkívüli helyzeti körülmények között levő főgymnasiumnak segélyezési ügye végleges megoldást nyerhessen.

Referens.

(Vége köv.)

Válasz Kovács Lajos urnak.

(Folytatás.)

„A tudományos képzésre nézve a paedagogikának és didaktikának békét hagyva egyszerűen csak annyit jegyzek meg, hogy eddigelé legalább azt a képzést tartották tudományosnak, melyben a tanok, tételek és igazságok rendszerbe foglalva közöltettek a tanulókkal, nem pedig azt, melyben történetek előzik meg s készítik elő a tanok rendszeres tanítását.“

A „Válasz“ írójának ezen axiomájával szemben mi is fölmentve érezzük magunkat a tárgy minden további fejtegetésétől s a paedagogikának és didaktikának békét hagyva, egyszerűen azt jegyezzük meg, miszerint ezen állítással ellentétben, tehát a „Válasz“ írójának okoskodásából az következethet, hogy a képzés, melyben történetek előzik meg és készítik elő a tanok rendszeres tanítását, tudománytalan. Gondoljuk, hogy ez a következtetés a „Válasz“ írójának tetszeni nem fog, de hát hiában! mi nem tehetünk róla, ne méltóztassék ily föltételeket elénkbe állítani, melyekből ily ellentétek vonhatók le, mert bizony a logika nem igen keresi a nagy tekintélyek kedvét és tetszését sem.

Aztán jelzi a „Válasz“ írója, miszerint a 2-ik tételt a cikk mély hallgatással mellőzi. Megvalljuk őszintén, hogy kiemelkedő 2-ik tételnek mit akar nevezni a „Válasz“ írója, nem vagyunk képesek eltalálni, különben valamint a sorok között olvasni és a rejtélyeken fejünket törni nincs akaratunk, úgy a mondottaknak vagy irottaknak minősítésébe sem kívánunk bocsátkozni, hanem hát hogy azon zavarosban halászni akarás céljából felvetett kijelentésére „pedig szerintem itt lett volna a helyén a bibliával, nevezetesen annak ó-szövetségi részével leszámolni s megmutatni, hogy az új-szövetségi történetek miképp taníthatók az ó-szövetségi mellőzésével, vagyis más szavakkal, hogy is lehet hát falat rakni alap nélkül“ stb.

Bár az eddig általunk elmondottak nagy részben kijelölök nézetünket, de mégis pusztán a „Válasz“ írójának némi tájékoztatására és semmi esetre sem a „Debreczeni Protestáns Lap“ theologailag művelt s paedagogikában jártas, vallását, egyházát, iskoláit, de a bibliát is szeretve tisztelő közönsége megvárása folytán — mert ezen várakozás kifejezésére a „Válasz“ írója nem is illetékes — egyszerűen utaljuk a „Válasz“ íróját a többször idézett népiskolai tanterv 2-ik lapjára, hol 4, mond négy ó-szövetségi történet után, — melyek pedig a történeti fejlődés irányának követése mellett egyáltalában nem szolgálnak átmenetül, — rögtön Jézus születése s így az új-szövetségi történetek vétetnek fel a tanítás anyagául, annyit mondván: „Rosszak voltak az emberek és így boldogtalanok; kellett hogy eljöjjön a jobbitó, a boldogító, ki a Jézus Krisztus, Isten fia.“ Elmondhatnók itt, ha már egyszer az új-szövetségi történetek ily módon bevezetettek s ez által a 6 vagy 7 éves gyermek a keresztyénség vértanujává nem lett („Válasz“ író szerint talán azért, mert „Ábrahám“-nál az ígéretől, a szövetség-

kötésről hallott, mert hiszen az „Ábrahám és Lóth“ és „József történe“ a megjobbító és boldogító Jézus Krisztusra legkisebb vonatkozással sincs), — miért térjünk vissza a keresztyén vallás konkrét alakjától a zsidó férfiak és zsidó nemzet történelméhez? csakis azért, hogy hosszabbá, nehézkesebbé, sőt kockázatosabbá tegyük a Jézus evangéliuma s így a tiszta keresztyén vallás s azzal együtt az ev. reform. felekezet hit- és erkölcsi elvei megismerésének és elsajátításának útját? És e mellett elmondjuk saját nézetünket nyíltan, őszintén, úgy a mint a vallásunk iránti igaz szeretet és hűség, mint azt éveken át folytatott megfigyelésünk elénk írja, elmondjuk röviden, főbb vonásokban, — mert a részletezés nem lehet feladatunk — elmondjuk, habár a paedagogika és didaktika egy némely felkent szakembere az önteltség gúnyos villámaint suhogtatná is fejünk felett.

Beszélünk pedig az általunk közvetlen érintkezésből ismert, egy tanítóval bíró falusi népiskoláról, hoi a tanítónak az I-ső osztály növendékeinél mindenekelőtt a megszoktatás nehézségeivel kell megküzdenie, hol a 6 vagy 7 éves gyermeket a bátor szembenézés, magatartás stb. és csak a rövid egyszerű mondatok, sőt egyes szavaknak is érthető utánmondására nagy fáradsággal és türelemmel kell rábeszélnie; itt van az irvaolvasás gépies munkája is, melyek mind a tanító személyes munkásságát elengedhetlenül követelik meg; minthogy pedig a legmagasabb paedagogika s didaktika tetőpontjáról alánéző szakember is talán csak megengedi, hogy minden iskolai képzésnek, — legyen az kellő helyes vagy tudományos jelzővel ellátva — alapja az értelmes beszéd, — kivéve a siketnémákat — írás és olvasás, tehát a tanító a fentirtakkal bajlódik legkevesebbet mondva fél évig, a mikor is a gyermekek némelyike tud a saját ismeretvilágából feltett kérdésekre rövid mondatokkal felelni, 4-5 szóból álló mondatokat olvasni s ezeket úgy a hogy leírni. Itt e szerint főszerepet játszik a beszéd s értelemgyakorlat, az írás, olvasás s számtanítás a legegyszerűbb s legérthetőbb módon, a 2-ik félévben mindezeknek folytatása s begyakorlása veszi igénybe a tanító lelki és testi erejét; és már itt kellene szerintünk, t. i. a 2-ik félévben a vallás tanításának alapját megvetni, az isten, a mindenek szerető atyjának megismertetésével, — természetesen ez szóbeli előadás, vagyis beszéd s értelemgyakorlat alakjában — minden tananyag a gyermek ismeretköréhez és értelmi felfogásához mérten levén alkalmazva, s ezen időszakba osztánók mi be a nagyon rövid imákat, az isten ismertetéséhez fokozatosan alkalmazott, előmondás után könnyen megtanulható némely rövid zsoltár- vagy dicséretverseket. Az I-ső osztálynál elégnék tartanók a gyermeket Isten létének ismeretéhez elvezetni.

A II-ik osztálynál — nem beszélve már a többi tantárgyak minősége és mennyiségéről — tovább vitetnék épen ily szóbeli előadás, vagyis apró kérdések és feleletek által a növendék az egy isten fogalmának, munkáinak, felséges tökéletességeinek, valamint az emberi természet végessége és gyarlóságának megismerésében, úgy hogy itt némi tudattal birna már az isten és emberek között levő összeköttetésről, t. i. hogy isten, a ki a világot teremtette, ki mindenható, mindentudó stb., az embereknek gondviselő, szerető menyeyi atyjok, épen azért hozzá imádkozni kell. Tanítottának imádságok és az alkalmazott zsoltár- és dicséretver-

sek előmondás után. Mindez természetesen kézikönyv nélkül menne végbe, mert hiszen az itteni növendékek nincsenek oda képesítve, hogy önmagukra hagyatva, egyszerű magyarázat után a fentebbieket könyvből megtanulják.

Peterdy Károly,
esperes.

Sütő Kálmán,
főjegyző.

(Vége. köv.)

Különfélék.

A debreczeni főiskola akadémiai igazgatóságát a betegeskedő Kassay Sámuel helyett lapunk egyik szerkesztőtársa, Csiky Lajos hittanár vette át rendes igazgatói minőségben, két hónapig már mint helyettes igazgató végezvén e hivatal teendőit. Erőt a nehéz munkához, áldást utána! Kassay tanár tanári teendőit tisztársai vállalták el helyette: Dr. Kovács Sándor a statisztikát, Liszka Nándor az európai jogtörténetet és Kőrösy Sándor, amennyiben az országgyűlés már ünnepek előtt bezárul, — átveszi a büntető jog tanítását.

Nagykárolyi egyházmegyében az elhunyt Szilágyi Lajos esperes helyébe: a mint értesültünk magán uton — Segevári József egyházmegyei tanácsbíró és főjegyző, kántorjánosi lelkész választatott meg esperessé. — A munkabíró, erélyes és tapintatos férfit egész örömmel üdvözljük az új téren. Sok dolog vár reá, de hisszük, hogy a munkakör megtalálta igaz emberét és a hű munkást!

Nagy-Bajom. Nem akartuk eddig hiteles adatok hiányában közölni azt a szomorú hírt, hogy a debreczeni egyházmegyében fekvő Nagy-Bajom egyházi épületei nagy kárt szenvedtek tűzvész miatt. A tűz eredete bizonytalan s benne a főiskola egészen leégett; de a padlás nem szakadt be. Az ablakon a tűz behatolván, a nagyobb fitanító házi butoraiiban kárt vallott. Az erős szélben a templomnak nem az égő ház felőli része is kigyuladt; de a nagyobb kárt az udvarii erélyes tűzoltóknak sikerült megakadályozni. A nagy szárazságban egyszerre égvén a hosszú épület, iszonyu hőség volt, úgy hogy a lelkész udvarán levő s már szépen kihajtott orgonák kerítésen felül nyuló része is leperzselődött. Különben az épületek biztosítva vannak s reméljük, hogy a jó vezetés alatt levő egyház mielőbb restaurálni tudja elhamvadt, vagy megromlott épületeit.

Tudósítás. Azok megnyugtatósára, kik a tiszántuli ev. ref. egyházkerület részéről f. évi január hó 1. határidővel hirdetett népiskolai tankönyv pályázatra műveket küldtek, köztudomásra hozzuk, hogy műveik bírálat alatt vannak s a népiskolai tanügyi bizottság eddigelé még csak az egyháztörténelmi, földrajz, történelmi és a természettani pályaművek felől határozott. Az e tárgyú művek szerzői tehát felhivatnak, hogy műveik hova s mely czim alatt leendő küldése felől Némethy Lajos b. elnök urat értesítsék. Debreczen, 1885. máj. 6-án. A végrehajtó bizottság.

Tudósítás Dobos János megjelenendő egyházi műveiről. Alólirott tisztelettel tudatom a magyar s erdélyhoni protestáns egyházakkal s különösen lelkésztársaimmal, miszerint a biztató előjelek után azon helyzetben vagyok, hogy határozott ígéretet tehetek apám műveinek bizonyos megjelenéséről, habár részemről meglehet áldozattal is; a mennyiben az eddigi előfizetések még korántsem fedezik a kiadás költ-

ségeit. Junius havában mindazáltal megkezdtem a nyomást. Mély tisztelettel felkérem tehát mindazokat, kik Dobos János műveit megszerezni óhajtják, hogy Junius közepéig tudósítsanak szándékokról habár egy levelező lapon is. Az előfizetési pénz előre beküldése immár nem mulhatlan, elég kezessegül szolgálván előttem a levelező laponi megrendelés. A megrendelés esetén a megjelenendő köteteket postai utánvétellel küldendem az illetőknek. Midőn eddigi mélyen tisztelt előfizetőimtől néhány heti késedelemért bocsánatot kérnék; magamat, illetőleg vállalatomat továbbra is a magyar s erdélyhoni protestáns egyház becses figyelmébe s pártfogásába ajánlva, s hogy a nyomtatandó példányok száma felől magamat némileg előre tájékozhasam, minélelőbbi megrendelésekért esedezve, vagyok mély tisztelettel. Dobos László ref. lelkész, mint Dobos János művei kiadója.

Tanítóképeségi vizsga. A folyó évi tavaszi tanítóképeségi vizsgára a debreczeni ev. ref. tanítóképezdénél 18 tanító jelentkezett. A jelentkező tanítók, kik közül egy betegsége miatt a vizsga megkezdése előtt visszalépett, f. hó 4-ik napján írásbeli, 5-ik és 6-ik napjain szóbeli és gyakorlati vizsgát tettek. Miután a vizsgázó tanítók nagyobb része most is élt a népoktatási törvény azon kedvezményével, hogy a képeségi vizsga két ízben is letehető s ehézképest ez alkalommal a vizsgára kitűzött tárgyak egy részéből nem vizsgázott, az oklevél pedig csak akkor adható ki, midőn a vizsga mindenik tantárgyból legalább elegendő eredménnyel le van téve: e vizsgálat alkalmával csak 6 tanító láttatott el oklevéllel. Az oklevelet nyert tanítók közül 3-an jeles, 3-an pedig elegendő általános osztályjegyzéket érdemeltek. Jeles oklevelet nyertek; Kiss György h.-szoboszlói, Nagy János viski és Szilágyi Gábor érmi-hályfalvai tanítók. Elegendő általános osztályjegyzékkel állittatik ki az oklevél: Almási Kálmán püspökladányi, Cseh Ferencz m.-pécsi és Molnár Ferencz debreczen-ohat pusztai tanítók részére.

Egyházas nemes tett. Ujfehértón a reform. egyházat, illetőleg iskola tanítóit hálás emlékezetre s újabb tiszteletre kötelezte ujfehértói birtokos, de évekóta Debreczenben lakó Nagy Karolina özvegy László Alajosné urnő, a mennyiben az 1884-ik év november 29-én élte 26-ik évében elhunyt, volt debreczeni jogász kedves fia László Gyula emlékére, folyó évi ápril 12-én 1000, egyezer o. é. forintot adott át egyházunknak oly czéllal, hogy annak kamatait, vagy befektetésből származó évi jövedelmét, az ujfehértói egyház, három reformált tanítója egyenlő arányban kapja. Köszönettel, hálával fogadja presbiteriumunk s egész egyházközségünk e kegyes adományt, köszönettel ama nemes és fenkölt gondolkozásért, legnemesebb szivre mutató elhatározásért, hogy élte ifjúságában, legböldogitobb reményei között, hosszas sorvadozás után elhunyt László Gyula kedves és derék fia feletti bánatát a legnemesebb tettben, kegyes adományozásban is tudja enyhíteni. Hálával, hogy különben is kevés alappal bíró egyházunkat ezzel megajándékozta, s tanítóink anyagi jólétét is elősegítette. Legyen megjutalmazva a fenkölt és nemes tett e földi életben is Istentől a mindenjök adójától. — K.

Tanító választás. Az ujfehértói reform. iskola leánytanítójává, több pályázó közül Oszváth Albert költői

tanító választatott meg, a folyó évi máj. 3-án tartott gyűlés alkalmával. Áldást, szerencsét kívánunk mind a választottnak, mind az egyháznak.

Gyászhir.*) Fájdalmas érzettel közöljük egyházunk egy világi nagyjának elhunytáról szóló, lapunkhoz beküldött következő gyászjelentést: A nagy-enyedi Bethlen-főiskola előljárósága vesztesége pótolhatatlan voltának érzetében mély megilletődéssel tudatja, hogy az intézetnek 23 év óta gondnoka, 10 év óta főgondnoka Zeykfalvi idősb Zeyk Károly erdélyi ref. egyházkerületi főgondnok, alsófehérmegyei főispán lankadatlanul munkás, érdemekben gazdag élete LXXV. évében 1885. április 23. napján őseihez költözött el. Vezető gondviselete alatt az intézetnek „jobb kora jött, újra visszaszálltak. . . édes kinja közt a gyógyulásnak, a kihalt vágy s elpártolt remény“; áldatlan kezek munkájának szomorú emlékeit olajfa árnyéka takarta el; szenvedélyek árját önérzet s munkásság termő földje szivta be. Ős az ő gondjai alatt következett el az idő, hogy az intézet új épülete, a tudományuk új háza előbbi helyén megépíttessék . . . és a vizen túl való jószágból költség legyen, hogy az elkezdett épület meg ne szűnjék. És az időtől fogva mind eddig építtetik és még nem végződött el. (Esdrás, V. 15. 16., VI. 8.) . . . Imé a háznak gondviselője nem érhetette meg, hogy a háznéppel egyetemben a megépült hajlékban dicsérhesse az Urat, mint dicséri vala a ház fundamentumának fölvetése felett. (Esdr. III. 11.) Őseihez költözött el! Tetemét, hamvaik mellé a család diódi sirboltjába letenni, f. hó 25. napján kísérik ki. Néma megilletődéssel viseljük nehéz gyászunkat érette. Emlékét áldjuk!! Nagy-Enyeden, 1885. április hó 24. napján.

*) Mult számunkból térszűke miatt maradt ki.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉS.

Pályázat

a tiszántuli ev. ref. egyházkerületben, a nagyszalontai egyházmegyéhez tartozó gyantai egyház lelkészi állomására.

Jövedelme: 938 frt 50 kr, mely 30 frt készpénzből, 40 frt földmunka váltságból, 40 köből buzából à 5 frt, — 40 köből szemes tengeriből à 4 frt, — 740 részlet szénából à 10 krajczár, — 15 öl beszállított tüzi fából à 6 frt, — 25 hold szántó, 27 hold kaszáló földből (224 frt 50 kr) és palást-dijból (120 frt) áll, úgy hogy ezen egyház a II-ik osztályba sorozott.

A kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi junius 14-ig N-Szalontára az ev. ref. esperesi hivatalhoz küldendők.

Debreczen, 1885. május 7.

Révész Bálint,
ev. ref. püspök.